DEVRİMCİ KEMALİST MİLLİYETÇİLİĞİN DÜŞMANI GERİCİ KÜRT MİLLİYETÇİLİĞİ

8 Mayıs 2026

Yıldırım Koç

Türkiye'de 1960'lı yıllarda sosyalistlerin devrimci milliyetçilikten veya Kemalist milliyetçilikten kopması ve milliyetçilik bayrağını ABD ile bağlantılı milliyetçi-mukaddesatçılara teslim etmesinin en önemli nedenlerinden biri, bilimsel sosyalizmde pek de açık bir biçimde ele alınmayan ve günün politik ihtiyaçlarına göre kullanılan "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" gibi bir ilkeye saplanmaları ve böylece emperyalistlerin işbirlikçisi Kürt milliyetçilerinin kuyruğuna takılarak, bölücülüğe hizmet etmeleridir. Türkiye'de sosyalistlerin kitlelerden kopmalarının en önemli nedenlerinden biri de bu tavırdır. Bölücülüğe verilen taviz, sosyalistleri Atatürkçülükten, milliyetçilikten, Türk bayrağından kopardı. İşin ilginç yanı, Kürt milliyetçiliğinin ırka dayalı bir milliyetçilik olması ve çeşitli ülkelerde Kürt soyundan gelenlerden bir devlet kurma hedefiyle irredantizmi savunmasıdır. Bu tavır, Kürt milliyetçiliğinin gerici niteliğini daha da vurgulamaktadır.

Kürt milliyetçiliğini kullanabileceğini sanma yanılgısı, Sovyetler Birliği'nin de teşvikiyle, eski TKP'de başladı.

Eski TKP'nin 1926 Programının ana hatları 1925 yılındaki kongresinde belirlendi. "Ertesi sene zarfında merkez komitasının harici bürosu bu lâyihayı tadil ederek mazbut bir program şekline sokmuş; bu proje, 1926 fırka konferansı tarafından tadil ve kabul edildikten sonra, Komintern'in tasvibine mazhar olmuştu." Eski TKP'nin parçasını oluşturduğu Komintern'in onayladığı programda Türkiye Cumhuriyeti devletinin bütünlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik şu bölümler yer alıyordu (metin aynen aktarılmaktadır):

> *"(11) T.K.P. milli ekalliyetlerin, Türkiye'den ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlerini bizzat tayin etmek haklarını bila kaydü şart tanır. Halk fırkasının müslüman ekalliyetleri zorla türkleştirmek ve hıristiyan ve Musevi ekalliyetleri de ezmek siyasetine her vasıta ile muhalefet eder." TKP (azınlıklar) "onlar için hukukta tam bir müsavat, lisanlarını kullanmak ve tedvin ve tedris etmek hususunda tam bir serbesti (…) talep eder."*
>
> *"(55) "A.K.H. (Amele ve Köylü Hükümeti) kesif halk kütleleri halinde yaşayan milli ekalliyetlere (kürtler, lazlar) mukadderatlerini serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse Devletten ayrılmak hakkını bahşeder. (…) Aynı zamanda, bir sovyet cumhuriyeti şeklinde teşekkül eden Türkiye amele ve köylü hükûmeti, imperyalizme ve derebeylerine karşı elbirliğile mücadele için, mazlum milli ekalliyetlerin emekçi kütleleri ile sovyet cumhuriyetleri federasyonu şeklinde bir ittifak akdine matuf bir siyaset takip eder."*

Eski TKP'nin yayın organlarından *Kızıl İstanbul* gazetesinde (Temmuz 1930, Sayı 1) "Ahmet" imzalı "Şarktaki Köylü Harekâtı" yazısında şu değerlendirme yapılıyordu:

> *"Kemalist burjuvazi Kürdistanı bir müstemleke halinde kullanmakta ve onun kanını emmektedir. Milli ekalliyetlere karşı kemalistlerin takip ettiği bugünkü tazyikkâr aksi inkılapçı siyaseti de buna inzimam edince Kürdistan köylülerinin kaç katlı bir istismar altında bulundurulduğu meydana çıkar. (…)*
>
> *"Türkiye'deki bütün milli ekalliyetlerin ve bu meyanda Kürtlerin kendi mukadderatına kendilerinin hakim olması temin edilmelidir."* (Akbulut, Erden – Ülker, Erol*, Komintern Dönemi TKP Tarihi 3, Türkiye Komünist Partisi'nin Bölünmesi, 1928-1932,* Yordam Kitap, İstanbul, Aralık 2023;372)

Komünist Enternasyonal Doğu Sekreterliği'nin 8 Aralık 1930 tarihli "Türkiye Hakkında Kararı" da Türkiye'de komünistlerin bölücülük yapmasını zorunlu kılıyordu:

> *"TKP milli azınlıklar, özellikle de Kürtler ve Lazlar arasında çalışmaya özel bir önem vermek zorundadır. Bu açıdan TKP'nin ana görevi şunlardır:*
>
> *"a) Milli azınlıkların menfaat ve haklarını savunmak, onların kendi kaderlerini tayin hakkı için mücadele etmek, milli azınlıkların Kemalizm tarafından vahşice sömürülüp boyunduruk altında tutulduklarını açığa vurmak, kendi dillerini konuşma ve kültürlerini koruma, demokratik olarak kendi kaderlerini belirleme hakkını savunmak; (…)*

"e) Kürtlerin milli-devrimci öğelerini tek bir örgüt çatısı altında birleştirmeye çalışmak;

"TKP aynı zamanda Lazlar arasında çalışmaya özel bir önem vermelidir. Lazistan'da denizciler, balıkçılar ve köylüler de çifte boyunduruk altında sömürülmektedirler. Lazlar arasında TKP'nin Bolşevik milli politikası Kürtlere göre çok daha uygun bir temel bulmaktadır zira: 1) Lazlar arasında sınıfsal ayrışım Kürtlere göre daha ileri gitmiştir; 2) Lazlar arasında devrimci hareket daha büyük bir geleneğe sahiptir; 3) SSCB ile doğrudan komşuluk ve SSCB ile yakın ilişkiler Lazlara Sovyet sisteminin ve Sovyet iktidarının milli politikasının üstünlüğünü somut olarak göstermiştir." (Akbulut-Ülker, Aralık 2023;465-466)

Eski TKP'nin bölücülük konusunda parti programı, faaliyet programı ve çeşitli açıklama ve yayınlarında yer alan ifadeleri kendisine hiçbir yarar sağlamadı, Kürtler veya Lazlar içinde bir taban oluşturabilmesini sağlamadı; tam tersine, devletin son derece duyarlı olduğu bir konuda, bu açıklamalar bile eski TKP'nin hedef yapılmasında önemli bir etmen oldu. Bu tavır, Türkiye'deki bir ihtiyacın değil, eski TKP'nin bağlı ve bağımlı olduğu Sovyetler Birliği'nin taleplerinin sonucuydu. Sovyetler Birliği'nin bu konudaki tavrı ise, Türkiye'nin politikalarını etkilemede gerektiğinde "Kürt kartı"nı oynayabilme düşüncesiyle bağlantılıydı.

Türk komünistlerinin, büyük fedakarlıklarla sağlanmış olan milli birliğin korunması gibi hassas bir konuda Türkiye'nin çıkarları açısından ne kadar sakıncalı görüşler savunduklarının bir örneği, Türkiye sosyalist/komünist hareketinde saygın bir yeri olan Dr.Hikmet Kıvılcımlı'nın 1933 yılında yazdığı *İhtiyat Kuvvet: Milliyet (Şark)* kitabında görülebilir. Kitap, müsvedde halinde TKP Merkez Komitesi'ne iletilmiştir. Kitabın bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır:

"Türk burjuvazisi, Şark vilayetlerini ve Kürdistan'ı, bu üç noktadan sömürge usulleriyle sömürüyor (1) Tüketim ilk maddesi; (2) Üretim ilk maddesi; (3) İşeli cihetinden. Bunlara bir dördüncüsü olarak maliyenin satırını da ilave edersek Türk burjuvazisinin Kürdistan'ı iktisaden ezişine az çok dikkate değer örnekler bulunmuş olur." (Kıvılcımlı, Hikmet, *İhtiyat Kuvvet: Milliyet (Şark), Yol: 6. Kitap*, Yol Yayınları, İstanbul, 1979;*110)*

"Kemalizm Kürdistan'ı layıkiyle soyabilmek için…" (Kıvılcımlı,1979;125)

"Müfettiş-i Umumilik, 1926 senesinden beri tedhişe başlayan Kemalizmin memlekette tutunabilmek için, icap eden mıntıkalarda tatbik edilebilecek daimi terör vasıtasını el altında bulundurmak için bir 'kanun' ile legalize ettiği, sömürgeci, militarist diktatörlüğe dayanan bir müessesedir. Kürdistan'a 1927 sonlarında ilk defa tatbik edildi." (Kıvılcımlı,1979;131-132)

"Bürokrasi cenderesi, jandarma terörü, yalın kılınç ordu taarruzu. İşte Kürdistan'da Türk burjuvazisinin sömürge siyaseti." (Kıvılcımlı,1979;140)

"İsyan zamanında: Kemalizm ne kadar Kürt köylüsü öldürebilirsem kârdır, der. Normal zamanlarda da binbir tazyik ile suçlandırdığı Kürt köylülerini, kaçaksa; evini köyünü yıkar, ele geçerse, sevkiyatta kaçtı diye vurur ve bu 'amansız' imha siyaseti, şark vilayetlerinde bir Kürtlük bulunmadığı ve bulunamıyacağını ispat etmek için uğraşır." (Kıvılcımlı,1979;152)

"Kemalizm, Kürdistan'ı bir sömürge, hem de barbarca ezilen ve soyulan bir sömürge yapmıştır." (Kıvılcımlı,1979;161)

"Kürdistan mazlum halkını emperyalizmin kucağına atan Kemalist sömürgeciliğinin zulmüdür. (…) Türkiye proletaryası kardeş Kürdistan proletaryası ile el ele verip de, gerek Anadolu'nun soyulan, soğana çevrilen çalışkan Türk köylülerini ve gerekse mazlum Kürdistan köylülüğünü Sovyetler Devrimi şiarı ile, insanlığın ilk ve son defa gördüğü büyüklükteki o yaman ihtilal kıyametine kavuşturduğu gün, Anadolu ve Kürdistan Sovyetler Devrimi, bugünkü Kemalist Türkiye'nin binbir tezatla kemirilen 'milli' birliğinden nitelikçe bambaşka, nicelikce uçsuz bucaksız nisbette müthiş aşılmaz ve yenilmez bir anti-emperyalist kale olacaktır. İşte Türkiye Komünist Partisi bu kaleyi kuracaktır." (Kıvılcımlı,1979;216-7)

"Türkiye Komünist Partisine iki görev düşüyor: (1) Mazlum Kürdistan halkı ile bağlanmak; (2) Bir Kürdistan Komünist Partisinin kuruluşunu kardeşçe hazırlamak." (Kıvılcımlı,1979;220)

Eski TKP'nin bu bölücü girişimleri herhangi bir sonuç vermedi. Türkiye'de Kürt milliyetçiliği 1937-1938 Dersim ayaklanmasından sonra büyük ölçüde engellendi.

Gerici Kürt milliyetçiliğinin 1960'lı yıllarda yeniden canlanması iki kanaldan oldu.

Birinci kanal, milliyetçi Kürt aydınlarının Türkiye İşçi Partisi'ne katılmasıydı. Tarık Ziya Ekinci bu süreci şöyle anlatmaktadır: "Diyarbakır'da sol eğilimli Kürt aydınları TİP'in kuruluş mücadelesini yakından izliyorlardı. 1963 yılının Mart ayında 3-4 Kürt aydını az sayıda işçi ve esnafı da yanlarına alarak

Diyarbakır'da TİP il örgütünü kurdu." (Ekinci, Tarık Ziya, *Türkiye İşçi Partisi ve Kürtler*, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul,2010;16)

1963 yılında yerel yönetim seçimlerinden sonra Kürtlerin TİP'e ilgisi arttı.

"Yerel seçimlerden sonra kimi işçi, emekçi ve aydınların partiye katılmış olmalarına karşın, TİP'te asıl canlılığı yaratan ve onu Kürt ulusal demokratik hareketinin çekim merkezi konumuna getiren, aydın Kürt mollalarının ilgisi oldu. (…)

"Acaba bu genç mollaların, işçi sınıfı hareketinin olmadığı, sınırlı sayıdaki aydının da ağa kökenli olduğu, kültürel ve sanatsal birikimi olmayan bu ilçelerde TİP'i kurma girişimlerinin nedeni ne olabilirdi? Üstelik ağalar tarafından dinsizlikle suçlanan bir partinin medrese eğitimi görmüş din adamları tarafından desteklenmesi nasıl açıklanacaktı? (…) Bu mollalarda milliyetçi duygular gelişmiş ve sınıfsal bir bilinç sıçraması oluşmuştu. (…)

"Kürt mollaların bir bölümü de, henüz Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (T-KDP) kurulmamış olmasına karşın Molla Mustafa Barzani'nin liderliğindeki Irak Kürdistan Demokrat Partisi (I-KDP) çizgisine yakın duruyorlardı. Ancak, T-KDP kuruluncaya kadar bize karşı bir tutum içine girmediler. Aksine, TİP'e sempatiyle yaklaşıyorlardı. T-KDP kurulduktan sonra, ağa milliyetçilerinin tuttukları düzen partilerini desteklemeyi yeğleyerek TİP'e karşı düşmanca bir tutum içine girdiler." (Ekinci,2010;23-25)

İkinci kanal, ABD emperyalizminin girişimleri sonrasında Kürdistan Demokrat Partisi'nin Türkiye kanadının (T-KDP) kurulmasıyla oluştu.

Türkiye, Küba krizi sonrasında Türkiye'deki nükleer başlıklı Jüpiter füzelerinin Türkiye'nin bilgisi bile olmadan geri çekilmesi ve 1963-1964 yıllarında Kıbrıs'ta yaşanan vahşet ve ABD Başkanı Johnson'un Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği ünlü mektuptan sonra, Sovyetler Birliği ile ilişkilerini geliştirmeye başladı. ABD'nin bu gelişmeye karşı tepkilerinden biri, ABD'nin işbirlikçisi Molla Mustafa Barzani'ye Kürdistan Demokrat Partisi'nin Türkiye kanadını 1965 yılında kurdurtması ve Kürt milliyetçiliğini teşvik etmesi oldu. Türkiye'de gerici Kürt milliyetçiliği, KDP aracılığıyla canlandırılmaya çalışıldı.

Bu yıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bazı köylerde jandarmanın eşkıya takibinde halka uyguladığı baskılar, insanların haklı tepkisini çekiyordu. (Jandarma baskısı konusunda bkz. Ekinci, 2010;44-48) Bu baskılar, gerici Kürt milliyetçiliğinin taban kazanmasında etkili oldu.

TİP'te örgütlü sosyalistler, kapitalizmin Altın Çağı'nın (yaklaşık 1945-1973) Türkiye'de genel olarak emekçi sınıf ve tabakaların ve özel olarak işçi sınıfının hayat standardını ve haklarını geliştirmesi nedeniyle, bir kitle tabanı kazanamadı. Bu koşullarda, hem ağa ve tefeci zulmünden, hem de devletin baskısından yakınan Kürtler, sosyalistler açısından potansiyel bir müttefik ve taban olarak değerlendirildi.

Kürtler arasında bu çalışmalar etkili olunca, Türkiye İşçi Partisi, halk desteğini artırmak amacıyla ve TİP içindeki sosyalizm eğilimli Kürt milliyetçilerinin etkisiyle Doğu mitingleri düzenledi. 1967 yılında Ağrı, Van, Diyarbakır, Siirt, Hakkari, Kars, Erzurum, Tatvan, Başkale, Erciş, Patnos, Iğdır, Ardahan, Posof ve Sarıkamış mitinglerine Mehmet Ali Aybar, Behice Boran ve Tarık Ziya Ekinci ve önde gelen TİP yönetici ve milletvekilleri katıldı. (Ünsal, Artun, *Umuttan Yalnızlığa, Türkiye İşçi Partisi, 1961-1971*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2002)

1969 yılında da Hilvan, Varto, Siverek ve Lice'de Doğu Mitingleri ve ardından çeşitli yerlerde Doğu Geceleri düzenlendi. 1969 yılında da çeşitli illerde Devrimci Doğu Kültür Ocakları kuruldu. (Gündoğan, A.Z., *The Kurdish Political Mobilization in the 1960's: The Case of "The Eastern Meetings***,"** Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, 2005; *Devrimci Doğu Kültür Ocakları Dava Dosyası-1*, Komal Yay., Ankara, 1975)

Mitingler büyük katılımla gerçekleştirildi. "TİP yöneticileri arasında 1969 başlarına dek Kemal Burkay, Naci Kutlay, Reşit Güçkıran, Saip Atay, Canip Yıldırım, Tarık Ziya Ekinci, Mehmet Ali Aslan gibi Kürt kökenli aydınların yer aldığını ve bu kişilerin 'Doğu Mitingleri'nin düzenlenmesinde etkin bir rol oynadıklarını da anımsatalım." (Ünsal,2002;460) "TİP içindeki 'Doğulu' aydınların da teşvikiyle, bir dönem FKF'de yer alan Kürt kökenli öğrenciler tarafından 1969'da kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları da (DDKO), 'Doğu Mitingleri'nin örgütlenmesinde önemli bir rol oynayacaklar, ancak TİP'te baş gösteren iç bunalımın ardından, partiden ve Türkiye solundan kopacaklardı." (Ünsal,2002;290-291; mitinglerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ekinci,2010;68-73; Tarık Ziya Ekinci, *Sol Siyaset Sorunları, Türkiye İşçi Partisi ve Kürt Aydınlanması*, Cem Yay., İstanbul, 2004;304-308)

Doğu'da köylülere yapılan baskılar ve TİP'in Doğu Mitingleri'ne kitlesel katılımı, bazı sosyalist örgütleri milliyetçi Kürtlerin desteğini alma çabasına yöneltti. Bunun için de milliyetçilik ve Kemalistlikten uzaklaşıldı.

Özellikle 1967 yılından itibaren bilimsel sosyalizme ilişkin temel metinler Türkçe'ye çevrildi. Sağlıklı bir tarih bilgisi, bilinci ve birikimi olmadan ve eski TKP'den önemli ve doğru bir birikim devralmadan okunan bu metinlerde "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" konusunda yazılanlar, sosyalistlerin önemli bölümünün emperyalizmin teşvik ettiği Kürt milliyetçiliğini desteklemesine ve böylece halkın büyük bölümünden kopmasına da yol açtı.

Türkiye İşçi Partisi'nde Kürtçü Karar

Türkiye İşçi Partisi'nin 4. Olağan Büyük Kongresi 29-31 Ekim 1970 günleri Ankara'da toplandı. Kongrede alınan kararlardan biri Kürtlere ilişkindi ve Türkiye İşçi Partisi'nin kapatılmasına ilişkin yargı kararı, bu karara dayandırıldı (Anayasa Mahkemesi'nin 20.7.1971 gün ve 1971/3 sayılı kararı, Resmi Gazete 6.1.1972).

"Türkiye İşçi Partisi 4. Büyük Kongresi,

"- Türkiye'nin doğusunda Kürt halkının yaşamakta olduğunu,

"- Kürt halkı üzerinde, baştan beri, hakim sınıfların faşist iktidarlarının, zaman zaman kanlı zulüm hareketleri niteliğine bürünen, baskı, terör ve asimilasyon politikası uyguladıklarını,

"- Kürt halkının yaşadığı bölgenin, Türkiye'nin öteki bölgelerine oranla, geri kalmış olmasının temel nedenlerinden birinin, kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununa ek olarak, bu bölgede Kürt halkının yaşadığı gerçeğini gözönüne alan hakim sınıf iktidarlarının, güttükleri ekonomik ve sosyal politikanın bir sonucu olduğunu,

"- Bu nedenle, 'doğu sorunu'nu bir bölgesel kalkınma sorunu olarak ele almanın, hakim sınıf iktidarlarının şoven-milliyetçi görüşlerinin ve tutumunun bir uzantısından başka bir şey olmadığını,

"- Kürt halkının anayasal vatandaşlık haklarını kullanmak ve diğer tüm demokratik özlem ve isteklerini gerçekleştirmek yolundaki mücadelesinin, bütün anti-demokratik, faşist, baskıcı, şoven-milliyetçi akımların amansız düşmanı olan partimiz tarafından desteklenmesinin olağan ve zorunlu bir devrimci görev olduğunu,

"- Kürt halkının gelişen demokratik özlem ve isteklerini ifade ve gerçekleştirme mücadelesi ile, işçi sınıfının ve onun öncü örgütü partimizin öncülüğünde yürütülen sosyalist devrim mücadelesini tek bir devrimci dalga halinde bütünleştirmek için, Kürt ve Türk sosyalistlerinin parti içinde omuz omuza çalışmalarının gerektiğini,

"- Kürt halkına karşı uygulanan ırkçı-milliyetçi şoven burjuva ideolojisinin, partililer, sosyalistler ve bütün işçi ve diğer emekçi yığınlar arasında yerle bir edilmesini sağlamanın, partinin ideolojik mücadelesinin ve gelişmesinin temel ve devamlı bir davası olduğunu,

"- Partinin, Kürt sorununa, işçi sınıfının sosyalist devrim mücadelesinin gerekleri açısından baktığını kabul ve ilan eder." (Emek Aylık Sosyalist Dergi, Aralık 1970;7-8)

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi'nde Kürtçülük

Günümüzde Vatan Partisi önderlerinden Yalçın Büyükdağlı 1993 yılında yayımlanan makalesinde şöyle demektedir: "Kürt sorununda milliyetçi görüşlere karşı doğru tavrı ilk kez 1970 yılı içinde PDA (Proleter Devrimci Aydınlık) aldı. 'Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı'nı savundu. Pratikte de Doğu ve Güneydoğu'da süren milli baskıya karşı cepheden bir mücadele yürüttü. PDA'cılar 27 Ekim 1970'de toplanan TİP 4. Büyük Kongresi'ne bir karar tasarısı sundular." (Büyükdağlı,Yalçın, "Türkiye Sosyalist Hareketinin Tarihi II (1960-1973)", *Teori Dergisi*, Ekim 1993, sayı 46;29)

TİP'in 4. Büyük Kongresi'ne ilişkin haberde de şu bölüm yer alıyordu: "Oral Çalışlar arkadaş söz aldı Türkiye'de halklar meselesinin çözümünün, Türk ve Kürt halklarının omuz omuza, emperyalizme, işbirlikçilerine, ağalığa ve şeyhliğe karşı mücadele ile olacağını ve ulusların kaderlerini kendi hür iradeleriyle tayin edeceklerini belirtti. Ve bunun karar tasarısına böylece yazılmasını istedi." ("TİP Kongresi, İlkesiz Birlik Kurultayı ve Revizyonist Kliklerin Çöküşü", *Proleter Devrimci Aydınlık*, Aralık 1970, sayı 26;93

12 Mart 1971 Darbesi sonrasında Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi yönetici ve üyeleri yargılandı. Davada yargılanan 141 sanık 14 Haziran – 9 Temmuz 1974 tarihleri arasında yapılan duruşmalarda okunan Savunma'yı imzaladı. (İddianame için bkz. Türkiye İhtilalci İşçi-Köylü Partisi Dosyası – 1, Töre-

Devlet Yayınları, Ankara, 1973. Savunmayı imzalayan 141 sanığın isimleri için bkz. TİİKP Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi, *Savunma*, Aydınlık Yay., Ankara, 1974;601-602)

Savunma'da Kürtler konusuna özel bir bölüm ayrılmıştı (TİİKP,1974;398-441). Bölümün başlığı şöyleydi: *"TÜRKİYE İHTİLALCİ İŞÇİ KÖYLÜ PARTİSİ KÜRT MİLLETİNİN KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKINI KAYITSIZ ŞARTSIZ SAVUNUYOR" (büyük harfler metinde,TİİKP,1974;398)*

Savunma'da ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve Kürtlerin ayrılıp bir devlet kurma hakkına ilişkin aşağıdaki bölümler yer alıyordu. Diğer bir deyişle, Türkiye'de devrimci milliyetçilik, Atatürkçülük, ülkenin bütünlüğü gibi anlayışlar reddediliyordu. Emekçi sınıf ve tabakalardan umulan desteğin alınamadığı koşullarda gerici Kürt milliyetçiliğine umut bağlama anlayışı, somut bir yarar sağlamadığı gibi, kitlelerden kopuş sürecini de hızlandırdı:

"Kemalist burjuvazi, emperyalizm ile adım adım uzlaştıkça ve toprak ağalarıyla birleştikçe, Kürt halkı üzerindeki baskı ve sömürüsünü de arttırdı. Kürt milletinin varlığını ve milli haklarını inkar etti. Dilini ve kültürünü baskı altına aldı. Irkçı-şoven fikirleri yaydı. Türk ve Kürt halkları arasında düşmanlıkları körükledi. Kürtlerin yaşadığı bölgelerde jandarma baskısını arttırdı. Kurtuluş Savaşında kurulan dostluk ve kardeşlik bağları tahrip edilmeye çalışıldı." (TİİKP,1974;418)

"TİİKP, Kürt Milletinin İsterse Ayrı Bir Devlet Kurma Hakkını Tanır. 'TİİKP, Kürt milletinin kendi kaderini tayin ve isterse ayrı bir devlet kurma hakkını tanıdığını açıklar.' (TİİKP Programı, Madde 52)

"Türkiye'nin Komünist hareketi, elli yıldan beri bu ilkeyi savunmaktadır. TKP'nin 1926 Programı şöyle diyordu: 'Amele-köylü hükümeti, kesif halk kütleleri halinde yaşayan milli azınlıklara mukadderatlarını serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse devletten ayrılmak hakkını bahşeder.'

"Kendi kaderini tayin hakkı, bir milletin hukukunun başında gelir. Bu vazgeçilmez hakkın tanınmadığı devletlerde, milliyetler arasında eşitlik, kardeşlik ve birlik boş laflardan ibaret kalır. Gerçek birlik ve kardeşlik, milletlerin kendi kaderlerine tam olarak sahip olmalarıyla mümkün olabilir. Gerçek eşitlik, bütün alanlarda tam hak eşitliği ile sağlanabilir. Bu nedenle TİİKP, Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını her zaman savundu ve savunmaya devam edecektir.

"Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkı ne demektir? Kürt milleti, Türk milletiyle aynı devlet içinde yaşamaya karşı çıkabilir. Türkiye Cumhuriyeti'nden ayrılarak, kendi bağımsız milli devletini kurabilir. Devlet kurmak, yalnız Türk milletinin tekelinde ve imtiyazında olamaz. Devlet kurmak, Türk milletinin olduğu kadar, Kürt milletinin de hakkıdır. Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı demek, özünde ayrılma ve bağımsız bir milli devlet kurma hakkı ve özgürlüğü demektir. Biz, her türlü emperyalist saldırı ve müdahaleye karşı Türkiye'nin her karış toprağını, Misak-ı Milli sınırlarını sonuna kadar savunacağız. Fakat biz, Türk ve Kürt halklarının ortak yurtlarını belirleyen Misak-ı Millinin Kürt halkının ayrı bir devlet kurma hakkının karşısına çıkarılmasını kesinlikle reddediyoruz.

"Türkiye'nin sömürü ve tahakkümden kurtulmasını içtenlikle isteyen her Türk yurtseveri, Kürt milletinin ayrılma hakkını kabul eder ve savunur. Türk ve Kürt halklarının devrimci birliğinin gelişmesi ve pekişmesi, ezilen Kürt milletinin ayrılma hakkının Türk halkı tarafından savunulmasına bağlıdır. Biz, Türk halkının Kürt milletinin ayrılma hakkını benimsemesine özel bir önem veriyoruz. (…)

"Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkı, hiçbir zaman bir federasyona katılma, ya da bir özerklik derecesine indirilemez. Kürt halkı, isterse elbette Türk halkıyla bir federasyon içinde birleşebilir. Fakat ayrılma hakkını tanımaksızın, Kürt milletinin kaderini tayin özgürlüğünü federasyonla sınırlamak bu özgürlüğü reddetmekle birdir. Kendi kaderini tayin hakkı, Kürt milletinin bazı demokratik ve kültürel haklarının Türk hakim sınıfları tarafından ihsan edilmesi demek de değildir. Kendi kaderini tayin hakkı, 'kültürel özerklik' ve 'bölgesel kalkınma' meselesi olarak ele alınamaz. Kürt milletine yalnız bir federasyon hakkını, bir özerklik hakkını ya da sadece kültürel özerkliği layık görenler, kendi kaderini tayin hakkı ilkesi yerine, reformculuğun milli köleliğini koymaktadırlar.

"Kürt milleti, kendi idare şeklini seçmekte ve milli hayatını düzenlemekte tam olarak özgür olmalıdır. Türkler de dahil, hiçbir yabancı gücün müdahalesine; denetim ve yönetimine maruz kalmamalıdır.

"Kürt halkının milli zulme karşı çıkmak ve kendi kaderini tayin etmek için verdiği mücadele haklıdır. Her türlü milli baskı, geniş halk yığınlarının direnişine yol açar. Milli baskı altındaki bir halkın direnişi, her zaman bir milli ayaklanmaya yönelebilir.

"Biz, önderliği kimde olursa olsun, emperyalizmi zayıflatan milli hareketlerden yanayız. (…)

"Kürt milletinin kendi kaderini ne yönde tayin edeceğini halkların mücadelesi belirleyecektir. Kürt milleti, kendi kaderini ayrılma şeklinde tayin edebileceği gibi, birleşme şeklinde de tayin edebilir. İsterse, Türk halkıyla bir federasyon içinde birleşebilir. Türk devrimcileri, Kürt milletinin ayrılma hakkını savunurken, Kürt devrimcileri iki halkın birliği için çalışmalıdırlar." (TİİKP,1974;430-433)

"TİİKP, Kürt milletinin aşağıdaki demokratik hak ve taleplerini savunmaktadır:

"Kürtler üzerindeki zorla eritme politikasına ve millî baskıya son verilmelidir.

"Kürtçe, Türkçe gibi devletin resmi dili olarak kabul edilmeli ve Kürtler ana dillerini serbestçe kullanabilmelidir. Kürtler, devlet dairelerine kendi dillerinde dilekçe verebilmeli, mahkemelerde ve bütün resmi merciler önünde Kürtçe konuşabilmelidirler. Kürtlerin yaşadığı bütün yerleşme merkezlerindeki okullar ve üniversitelerde, Kürtler kendi ana dilleriyle eğitim görmelidirler. Kürtçe gazete, dergi ve her türlü yayın çıkarmak, serbest olmalıdır. Devlet radyoları ve televizyon, Kürtçe yayın da yapmalıdır. Kürtçe yer ve köy isimlerinin değiştirilmesine son verilmelidir." (TİİKP,1974;439-440)

Bu bölücü talepler Türkiye'ye zarar verdi, bu görüşleri savunanların kitlelerden büyük ölçüde tecrit olmasına yol açtı.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi THKP/C ve Kürtler

Türkiye'de 1960'lı yıllarda Atatürkçü ve milliyetçi bir anlayışı benimseyen *Türk Solu Dergisi* ve *Aydınlık Sosyalist Dergi* çizgisi, 1971 yılında farklı bir yöne evrildi. Mahir Çayan ve arkadaşlarının THKP/C'yi kurmaları sürecinde Mihri Belli'den ayrılmaları sonrasında, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilk kez savunulmaya başlandı. Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli, Münir Aktolga, Mahir Çayan tarafından imzalanarak 1971 yılı Ocak ayında yayımlanan *Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup* kitabında, bu konu aşağıdaki biçimde ele alındı:

"Mihri Belli'ye göre, Türkiye'deki millî meselenin her zaman ve her şart altında tek bir çözüm yolu vardır; Kürt emekçi halkının çıkarlarıyla bağdaşan tek formül vardır; o da, meseleyi şartlar ne olursa olsun, misak-ı millî sınırları içinde ele almak gerekir.

"Oysa bu görüş, temelden yanlış ve anti-sosyalist bir görüştür. Bilindiği gibi, devrimci proletarya millî meseleyi ulusların kendi kaderini tayin hakkının ışığı altında ele alır. Biz, ulusların kendi kaderini tayin hakkının ışığı altında diyoruz ki: 'Her şart altında, her zaman meseleyi misak-ı millî sınırları içinde ele almak gerekir veya Kürt emekçi halkının çıkarlarıyla bağdaşan tek çözüm yolu ayrılma hakkının kullanılmasıdır' diye görüşler yanlıştır. Bu görüşlerin sahipleri, her iki tarafın burjuva ve küçük-burjuva milliyetçi unsurlarıdır. Oysa, devrimci proletarya, meseleyi diyalektik bir tarzda ele alır. Yani, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkının öngördüğü ayrılma, özerklik, federasyon vs. çözüm yollarının hangi şartlar altında ve ne zaman geçerli olabileceğini açıkça ortaya koyar." (Kürkçü,E.-Küpeli,Y.-Aktolga,M.-Çayan,M., *Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup,* Kurtuluş Yayınları, Ankara, Ocak 1971;53-54)

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu THKO ve Kürtçülük

Deniz Gezmiş ve Hüseyin İnan'ın önderliğinde kurulan ve eylemlere başlayan Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun görüşlerinin en açık biçimde ele alındığı tek önemli kaynak, Hüseyin İnan'ın önce teksir edilerek dağıtılan, daha sonraki dönemde de kitap olarak basılan *Türkiye Devriminin Yolu* kitabıdır. Bu kitapta da Türk milliyetçiliğine karşı çıkılıyor, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı savunuluyordu:

"Bağımsızlık savaşının sonunda kurulan hükümette Türk milliyetçileri hâkim durumda idi. Bu nedenle Türkiye'nin sınırları içinde yaşayan hiçbir ulusa demokratik hak ve özgürlükleri tanınmadı, tam tersine bütün uluslar asimile edilmeye başlanarak Türk ulusu imtiyazlı bir duruma getirilmeye çalışıldı." (İnan, Hüseyin, *Türkiye Devriminin Yolu,* Belge Yay., Ankara,1976;35)

"Biz, sosyalizminin kurulması için verdiğimiz mücadele içinde; Türk, Kürt, Arap v.s. uluslardan geniş halk kitlelerini güçlü bir örgüt içinde birleştirmeyi ve ortak düşmana karşı güçlü bir cephe kurmayı işçi sınıfı ideolojisinin ve Türkiye devrimi stratejisinin gereği sayıyoruz. Bunu gerçekleştirmeye çalışırken bütün ulusların eşitliğine ve 'her ulusun kendi kaderini tayin etme hakkına' titizlikle saygı gösterip, her türlü imtiyazlara karşı çıkıyoruz." (İnan,1976;36)

"Burjuvazinin yürüttüğü mücadelenin sonunda ortaya çıkacak devlette, burjuva milliyetçiliği hakim olacak, bu milliyetçilik ise diğer ulusların emekçileri ile Kürt ulusunun emekçileri arasına kültürel ve iktisadi bir duvar örecektir. Bu duvar Türkiye'de yaşayan bütün ulusların emekçilerinin çıkarlarına karşı olacaktır." (İnan,1976;37)

"Türkiye'deki tüm emekçilerin çıkarlarına en uygun çözüm yolu da BÖLGESEL ÖZERKLiK olacaktır. Bölgesel özerkliğin sınırlarını ve kapsamını ve ancak aynı sosyal ve iktisadi yaşantıya sahip olan halkların kendileri tayin eder." (İnan,1976;38)

İbrahim Kaypakkaya ve Kürt Sorunu

Türkiye'de sosyalist hareket içinde Atatürkçülüğe karşı düşmanca bir tavır alan ve gerici Kürt milliyetçiliğine en sıcak bakan sosyalistlerin başında İbrahim Kaypakkaya gelmekteydi. İbrahim Kaypakkaya'nın yazılarında bu konuya ilişkin bazı bölümler aşağıda sunulmaktadır:

"Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Ayrı Bir Devlet Kurma Hakkından Başka Bir Şey Değildir." (Kaypakkaya, İbrahim*, Bütün Yazılar,* Umut Yayımcılık, İstanbul, 2018;261)

"Hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası, Kürt milletinin ayrı bir devlet kurması meselesine devrimin gelişmesi, güçlenmesi açısından bakar. Eğer Kürt milletinin ayrı bir devlet kurması, Türkiye Kürdistan'ında proletarya önderliğinde demokratik halk devriminin gelişmesi ve başarıya ulaşması imkânını artıracaksa, hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası bizzat ayrılmayı destekleyecektir. Eğer ayrılma, Türkiye Kürdistan'ında proletarya önderliğinde demokratik halk devriminin gelişmesini ve başarıya ulaşmasını geciktirecekse, zorlaştıracaksa, hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası ayrılmayı desteklemeyecektir." (Kaypakkaya,2018;267)

"Kürt Milleti Ayrılmaya Karar Verirse, Sınıf Bilinçli Türkiye Proletaryası Nasıl Davranacaktır?

"Ayrılma halinde iki durum sözkonusu olabilir:

"Birincisi, ayrılmanın, yukarda belirttiğimiz gibi devrimin gelişmesini olumlu yönde etkilemesi durumudur ki, bu takdirde mesele basittir. Her milliyetten sınıf bilinçli Türkiye proletaryası, ayrılmayı kesinlikle savunur ve destekler.

"İkincisi, ayrılmanın, devrimin gelişmesini olumsuz yönde etkilemesi durumudur. Böyle bir durum varsa ve buna rağmen Kürt milleti ayrılmak istiyorsa, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası ne yapacaktır? Sözlü tartışmalarda bu soruya Şafak revizyonistlerinin verdiği cevap şudur: Zor kullanmak dâhil, her metoda başvurarak ayrılmayı engellemek.

"Aynı soruya hareketimizin verdiği cevap şudur: Komünistler böyle bir durumda zor kullanmayı kesinlikle reddederler. Kürt işçileri ve emekçileri arasında 'birleşme' lehinde propaganda yürütmekle birlikte, ayrılma isteğinin önüne asla zor çıkarmazlar. 'Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı'nı tanımak, bir millet bu hakkı kullanmak, yani ayrılmak istediği zaman, onun karşısına asla engel ve güçlük çıkarmamak demektir.

"Komünistler, Kürt milletinin ayrı bir devlet kurup kurmayacağı kararını tamamen ve kesinlikle Kürt milletine bırakır. Kürt milleti isterse ayrı bir devlet kurar, istemezse kurmaz. Buna karar verecek olan başkaları değil, Kürt milletidir. Komünistler, bir milletin ayrılma isteğinin önüne kendileri asla engel çıkarmayacağı gibi, burjuva ve toprak ağalarının hükümetinin engel çıkarma, zor kullanma girişimleriyle de aktif olarak mücadele eder. Her türlü dış müdahaleye karşı mücadele eder.

"Eğer Kürt proletaryası ve emekçileri ayrılmanın devrimi zayıflatacağının bilincinde ise, o zaten birleşmek yolunda elinden geleni yapacaktır; bilincinde değilse, onun adına dışardan müdahaleye kimsenin hakkı yoktur. Dışardan müdahale, zor kullanma, ayrılma isteğinin önüne engel çıkarma hangi gerekçeyle olursa olsun, 'ulusların kendi kaderini tayin hakkı'na bir tecavüzdür. Böyle bir tecavüz, işçilerin ve emekçilerin birliğini baltalar, birbirine güvenini sarsar, milli düşmanlıkları körükler, sonuç olarak, uzun vadede proletaryanın davasına büyük zararlar verir." (Kaypakkaya,2018;268-269)

"Marksist-Leninist hareket, bugün Türk hâkim sınıflarının Kürt milletine ve azınlık milliyetlere uyguladığı milli baskıların en amansız ve en kararlı düşmanıdır; milli baskılara, diğer diller üzerindeki baskılara, milli imtiyazlara karşı en önde mücadele eder.

"Marksist-Leninist hareket, Türk burjuva ve toprak ağaları tarafından ezilen Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrılma ve bağımsız bir devlet meydana getirme hakkını her dönemde ve kayıtsız şartsız tanır ve savunur.

"Marksist-Leninist hareket, devlet kurma hakkı konusunda da imtiyaza karşıdır. Halk demokrasisinin en temel ilkeleri bunu zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda Türk burjuva ve toprak ağalarının Türkiye'deki azınlık milliyetlere uyguladığı şimdiye dek görülmedik milli baskılar da bunu zorunlu kılıyor. Bu aynı zamanda bizzat Türk işçilerin ve emekçilerin özgürlük mücadelesi tarafından zorunlu kılınmaktadır, çünkü onlar, Türk milliyetçiliğini yıkmazlarsa, onlar için kurtuluş imkânsız olacaktır.

"Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, belli bir ulusun ayrılmasının gerekliliği ile asla karıştırılmamalıdır. Marksist-Leninist hareket, ayrılma sorununu her özel meselede somut olarak ele alır, 'bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için, proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder'. Marksist-Leninist hareket, tasvip etmediği bir ayrılma kararında da zor kullanmayı, engel ve güçlük çıkarmayı kesinlikle reddeder. Sınırlar, milletin kendi iradesiyle tespit edilmelidir. Bu, çeşitli milliyetlere mensup işçi ve emekçi yığınların karşılıklı güveni, sağlam dostluğu ve gönüllü birliği için zorunludur.

"Marksist-Leninist hareket, genel olarak ezilen milliyetlerin ve özel olarak Kürt milletinin milli baskılara, zulme ve imtiyazlara karşı yönelmiş mücadelesini kesinlikle destekler; ezilen milletin milli hareketindeki genel demokratik muhtevayı kesinlikle destekler." (Kaypakkaya,2018;274-275)

İbrahim Kaypakkaya'nın bu görüşleri, gerici Kürt milliyetçiliğini destekleyerek, ulus-devletlerin emperyalizme karşı mücadelesini zayıflatmakta, emperyalizmin Türkiye'yi etnik çatışmaya sürükleme ve bölme stratejisine güç vermekteydi.